

Historische Kring Huizen

Secretariaat: Hr. L. Kruijmer, Haardstedelaan 32, 1271 NM Huizen
tel. 55151

Ledenadministratie: Mw. T. Rooth, Punter 13, 1276 CX Huizen, tel. 64535

Contactadres Redactie Berichtenblad: Mw. W. van Noppen, Brede Englaan 12,
1272 GS Huizen tel. 53783

HUIZER KRING BERICHTEN

14e jaargang nr. 1, februari 1993

Aan de leden,

Allereerst wenst de Historische Kring Huizen alle leden en belangstellenden (alsnog) een voorspoedig 1993. Het zal, zo hopen wij, een jaar worden waarin de plannen, die in de afgelopen jaren geformuleerd zijn, uitgevoerd kunnen worden.

Het jaar is, zoals u weet, vroeg begonnen met een activiteit: op zaterdag 16 januari j.l. organiseerde de Stichting Klederdrachtcollectie Gerrie Otten samen met de Historische Kring in De Haven van Huizen een diashow gegeven door de heer J.F. Dudok van Heel, technisch terzijde gestaan door de heer H. Waller. De titel "Langs de Zuiderzee" sloeg op een wandeling in 1914 langs de rand van de toenmalige Zuiderzee door Jac.P. Thijssse beschreven in een Verkade-album; de bijbehorende illustraties van de kunstenaars L.W.R. Wenckebach, Jan Voerman Jr. en E. Koning waren verpakt bij beschuit en koek van de Verkadefabrieken en moesten worden ingeplakt.

Ruim tien jaar geleden hebben de heer Dudok van Heel en zijn schoonvader, de heer J. Waller, de tocht 'langs de Zuiderzee' opnieuw gedaan en met het Verkade-album in de hand getracht de lokaties van de illustraties te achterhalen en op dia te zetten. Op 16 januari werd het resultaat vertoond: naast elkaar kon men de geschilderde afbeelding vergelijken met de dia van de situatie aan het begin van de tachtiger jaren.

De belangstelling voor deze show was zó groot, dat de zaal al ruim voor het begin vol was en besloten moest worden tot een tweede voorstelling. Dank zij de welwillende medewerking van de heren Dudok van Heel en Waller vond die later op dezelfde middag plaats. En ook bij de tweede vertoning was de zaal zeer goed bezet. Velen maakten van de nood een deugd door in het Klederdrachtmuseum de tentoonstelling van schaatsen en de klederdrachtcollectie te bekijken tijdens het wachten.

De 'wandeling' aan de hand van de plaatjes en de toelichting daarbij, zowel van Jac. Thijssse als van de herhalingsstocht bijna 70 jaar later, hielden de toehoorders ruim anderhalf uur geboeid. Zo had dit gezamenlijk initiatief een zeer geslaagde middag tot resultaat, waaraan ook in de plaatselijke en regionale pers veel aandacht is besteed!

Het is prettig om een nieuw jaar te kunnen beginnen met een activiteit die zoveel belangstelling ontmoet. Wij hopen dit jaar met goede activiteiten te kunnen vervolgen, zowel in onze eigen Kring als in samenwerking met andere organisaties. Wat dit laatste betreft bent u al op de hoogte gesteld van de excursie naar Thorn en Zoutleeuw op 5 juni 1993 georganiseerd door Tussen Vecht en Eem en van de voorbereidende lezing op 17 februari a.s. Verderop in dit blad vindt u nogmaals nadere informatie over hoe u zich hiervoor kunt opgeven.

Graag tot ziens op onze avonden en andere activiteiten,

Het Bestuur

CURSUS "HEEMKUNDE" van het Kursusprojekt Huizen

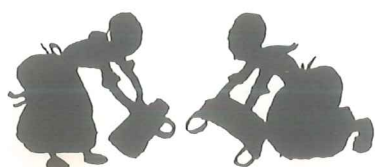
Op drie avonden in de maand november 1992 heeft mevrouw A. Kruijning-Teeuwissen 25 cursisten van de cursus "Heemkunde" van het Kursusprojekt Huizen meegenomen "Huizen in", figuurlijk en letterlijk. Het was de eerste keer dat geprobeerd werd voor volwassenen een stukje geschiedenis van Huizen vorm te geven (voor kinderen gebeurt dat op diverse scholen al langer) en dat dit niet alleen voorziet in een behoefte maar ook goed gelukt is moge blijken uit de navolgende citaten uit een bedankbrief van twee cursisten, die wij mochten overnemen. Overigens was het ook voor de docente een bijzondere en leerzame ervaring, die ook voor het werk van de Kring belangrijk is.

"Wat doet men om zijn/haar woonplaats beter te leren kennen? Natuurlijk, eens rondrijden, "kris-kras"-wandeling door het oude gedeelte, langs karakteristieke gebouwen of andere voortbrengsels uit het verleden. Resultaat? Men kent het stratenpatroon, men weet enkele karakteristieke gebouwen terug te vinden én men beseft dat de kennis van het verleden ontbreekt zodat het heden minder "spreekt".

Wat moet men doen om zijn/haar woonplaats beter te leren kennen? Het antwoord is eenvoudig: "een cursus heemkunde volgen!"

Toen de Stichting Sociaal Cultureel Werk "De Meent", in het kader van het "Cursusprojekt Huizen" bekend maakte dat er een cursus heemkunde gegeven zou worden, hebben wij ons terstond aangemeld. Na zo 'hier en daar' eens geïnformeerd te hebben verwachtten wij in de cursus een opsomming van historische feiten, de betekenis van bepaalde gebouwen en toelichting op de klederdracht en volksgebruiken in het dorp Huizen. Het is allemaal anders gekomen. Oh, zeker, de bovengenoemde zaken kwamen natuurlijk uitgebreid aan de orde. Maar wat we niet hadden verwacht, gebeurde. We werden in drie avonden Huizers gemaakt!

Met enthousiasme en grondige kennis van zaken heeft mevrouw A. Kruijning-Teeuwissen, mede aan de hand van dia's en foto's, ons op voortreffelijke wijze ingeleid in de heemkunde (kennis van volk en bodem van de streek en de woonplaats) van 't Gooi en in het bijzonder het dorp Huizen. Met grote openhartigheid vertelde zij over het leven van vroeger en nu, van de rol die het geloof en de kerk in dat leven speelde, van de boeren, vissers, kooplui en hard werkende vrouwen, het leven van de kinderen, het karakter van het Huizer volk en de nabuurschap met Blaricum en Naarden. Maar dat was nog niet alles. Ook het Huizer dialect krijgt aandacht, zowel in woord en schrift (waaronder eigen gedichten), in de benaming van voorwerpen, van (helaas later omgedoopte) straten en stegen, bijnamen voor inwoners, enz. Natuurlijk ontbrak de woelige geschiedenis van de erfgooiers niet. Weinigen weten dat in 1979, bij de opheffing van de Vereniging Stad en Lande van Gooiland (de vereniging van deelgerechtigde erfgooiers), de Huizer erfgooiers de grootste groep vormden (1774 leden; dat is ruim 35% van het totale aantal leden).

Achteraf vragen wij ons af hoe het mevrouw Kruijning is gelukt dat alles in drie (u leest het goed: drie!) avonden aan ons over te dragen. "Bezieling" is hierbij, dunkt ons, het trefwoord. Later verzorgde zij nog een rondleiding van anderhalf uur door het oude dorp en een rondleiding in de Oude Kerk. Daarbij konden we met eigen ogen de gebouwen, stegen en doorgangen 'naar zee' en andere historische plekjes aanschouwen. Opzienbarend is het interieur en de geschiedenis van de Oude Kerk als centraal gebedshuis in goede en slechte tijden. Tenslotte verzorgde mevrouw Kruijning een bezoek aan het gemeentehuis alwaar het gemeente-archief (waarin oude documenten en voorwerpen konden worden bekeken), de panelen van Eppo Doeve (waarop de geschiedenis van 't Gooi en de erfgooiers is afgebeeld) en attributen van Huizer klederdracht, familiestukken e.d. konden worden bezichtigd.

Wij voelen dat HET dorp nu ONS dorp is geworden! We hopen dat vele oude en nieuwe inwoners van Huizen de weg zullen weten te vinden naar deze cursus Heemkunde. Het is een uitstekende mogelijkheid je snel THUIS te voelen in ons dorp, het verschaft voeling met de grond waarop je dagelijks loopt of rijdt."

Twee dankbare deelnemers.
26 januari 1993

VERSJE

Dat hoor je teugenwoordig gien meer

Tollen - hoep'len - hinkelhokken
Langkie verov'ren
Je aigen verstoppen
Al die spelletjies houwden zij van
As een keind mar speûlen kan.

Verschietje speûlen ... touwetje springen
Urmeren en batsen
Eên versie zingen
Pierewieten en zoô meer
Dat hoor je teugenwoordig gien meer.

Aartje Kruijning

(Eigen spelling van de auteur.)

UIT OUDE ARCHIEVEN

Bij het zoeken naar gegevens in een oud archief van Gooiland vond ik het hierbij gevoegde stuk, een zogenaamde keur (verordening) uit 1782, uitgevaardigd door de gemeente Huizen. Hieruit blijkt dat er toen ook al problemen waren met het verstrekken van uitkeringen e.d. Het betreft hier de zgn. potarmen, dit waren mensen die uit de "pot" van de gemeente werden bedeed. Men kwam, zoals uit dit stuk blijkt, kennelijk in moeilijkheden door de toename van het aantal bedeeden, mensen die niet tevreden waren met hun uitkering en personen die probeerden misbruik te maken van de bedéling.

De bestuurders en armmeesters kwamen toen op het idee om de bedeeden te verplichten om, goed zichtbaar, een gele A op de linkerarm te dragen. Of dit heeft bijgedragen tot de oplossing van de problemen is nog maar de vraag. Het één en ander is vastgelegd in het bijgaande stuk, waarvan hieronder een transcriptie volgt.

P. Wiersma, lid Werkgroep Genealogie

Schout, Buurmeesteren, Scheepenen en Raaden des Dorps Huijsen als gevoegt bij Armmeesteren deezes Dorps, van tijd tot tijd ondervindende, dat de bedeeeling omtrend de Potarmen binnen deezen Dorpe zoodanig toeneemen en dat de schaamte schoon zoodanige personen wel in staat zouden zijn hunnen kost te kunnen winnen, van hun geweeken is, dat dezelve de Armmeesteren allerhande brutale bejeegeningen en laster, indien dezelve na haar verkiezing niet genoeg bedeed werden, komen toe te voegen. Zoo is 't, dat Hun Achtb(aren) gevoegd bij voorn(oemde) Armmeesteren hebben goedgevonden en geordonneert, dat van nu voortaan alle personen welke door de Armmeesteren zullen bedeed werden niemand uijtgezonderd, zal moeten hebben een teeken op de kleeding van de linker arm, van een geele A, ten blijk of teeken dat dezelve van de pot werden gealimenteerd, welks grootte van 't teeken en waar hetzelve zal moeten geplaatst worden, door Armmeesteren zal gegeven en aangetoond werden. En wanneer het mogt gebeuren, dat zoodanige Persoonen 't voornoemde teken weigerden te dragen, of dat dezelve van die van den Gerechte of van Armmeesteren bevonden wierden 't zelve te verbergen, zoo zullen der geenen waar bij 't zelve niet gevonden werd, telken reijse een week haar bedeeeling moeten missen, en die door Armmeesteren werden ingehouden, of tot tijd en wijlen dat dezelve aan de voorn(oemde) orders voldoen. En opdat niemand hier van ignorantie preetendeere, zal deezen gepubliceert en geaffigeert werden ter plaatse van gewoonte.

Gedaan in Huijsen den 22 Februarij 1782.

In kennisse van mij
w.g. J.H. Thierens, Secretaris.

76.

Die Vande Potarmen

beduid waden, ver-
plegt een A onderLukker Schoonst te
dragen. d. 21 febr. 1782.

Schout, Buurmeesteren,

Schapenen en Raaden Des Dorps Huyzen

als gevogt by Armmeesteren Vanden Dorps, vlen-
tyd tot tyd ondervindende, dat de bedeling ontrend

de Potarmen binnen Vanden Dorps doodang toeneem

en dat de Schaanste Schoon, doodang, Persoonen

wel in Staat zonden Dijn minnen kost te kunnen

winnen, Van hem geweeten is, dat doelve de Arm-Mes-

teren allerhande brutale bejegeningen en laster,

indien doelve na haer verkiesing niet genoeg beduid

weden, komen toe te voegen, Zoo is't, dat hem dekte,

gevogt by Voorn. Armmeesteren hebben goedgevonden

en geordonneert, Dat van nu voortaan alle Persoonen,

welke door Armmeesteren zullen beduid werden,

niemand bytgerond, Dal moeten hebben een

teeken op de kleeding van de Lukker Arm. van een

geele A, ten blyf of teeken dat doelve van de pot

wirdin qualimanteerd, welk grootte van't teeken,

en waar het selve Dal moeten geplaatst worden,

door Armmeesteren Dal gegeven en aangegeend

werden. — En wanneer het moogt gebeuren,

Dat

Dat Doodvrijge Persoonen, & voor noemde teeken
weigerden te Dragen, of dat Verloren van Die van
den Gerechte of van Arm meesteren Bevonden wieden
& Zelve te verbergen, Zoo Dullen De geenen, waer by
& Zelve niet gevonden werd, telken rijse een wakk
haar Bedwing moeten Brufen, en die door Arms
meesteren werden ingehouden, of tot tyden wrylen
dat Verloren van De Voorn: orders voldoen.

En opdat niemant hier van ignorantie praeten-
deere, Sal daer. gepubliceert en geaffigiert worden,
ter plaatse van Gewoonte

Gedaan in H.uy sen den 22 Februarij 1782.

In kennisse van My

/w. g. / G. H. J. Miers, Secretaris

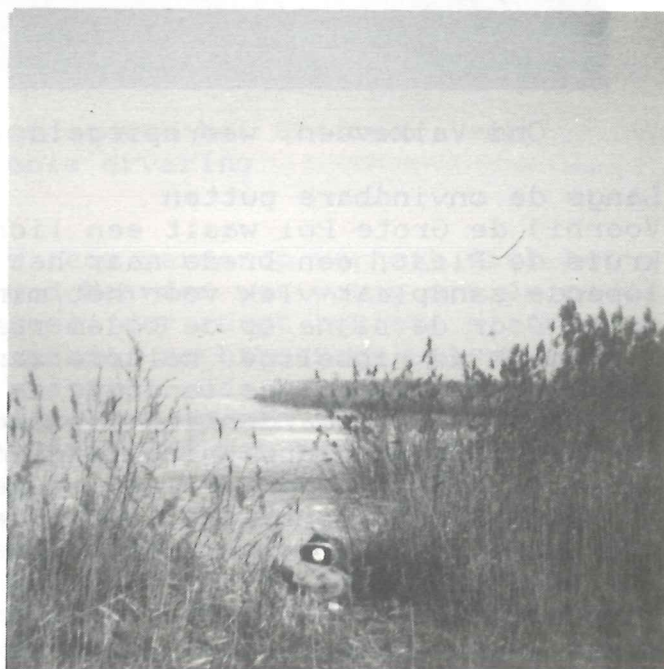

Onder nul over het Gooimeer

C. Mulder

Dit artikel bevat geen wetenschappelijke verhandeling over de geschiedenis ter plaatse. Beschouw het als een uitnodiging. Misschien beleven we binnenkort weer een ouderwetse ijswinter. Wie niet bang is voor rust en stilte moet dan beslist eens gaan wandelen of schaatsen op het Gooimeer. Verken de oude kustlijn eens vanaf de waterkant. Beter dan via een wandeling op het vasteland - onmogelijk trouwens vanwege het ontbreken van een doorgaand wandelpad en de ontoegankelijkheid van vele terreinen - ervaar je de natuurlijke schoonheid van een karakteristieke kuststrook in onze woonplaats. Verslag van een schaatstocht, met, vanzelfsprekend, een cultuur-historisch tintje. Een sfeerproever vooral, voor de liefhebber.

Alleen door de nevel
Een dag in Februari 1991.
's Morgens vroeg. Tien
graden onder nul. Een
grauwe nevelsluier hangt
boven het stijf bevroren
Gooimeer. In de dorre,
verkilde rietkraag be-
noorden Ronduit bind ik
de smalle ijzers onder.
De eerste streken gaan
nog wat onwennig. Het is
vier jaar geleden dat op
natuurijs kon worden ge-
schaatst. Voorbij de
eerste rietpol krijg ik
de vertrouwde slag te
pakken. Een ongekend
mooie, spiegelgladde
vlakte strekt zich voor
me uit. De uitzonderlijke
kwaliteit van de ijsvloer
is te danken aan de
strengte vorst en het
windstille weer van de
afgelopen week. Dat was in

De rietkraag bij Ronduit, start-
en eindpunt voor een sfeervolle
tocht over het Gooimeer.

vorige ijswinters anders. In de regel houdt een harde oosten-
wind het bevroerende water in beweging waardoor scholijs,
wasbordijs of, zoals kenners zeggen, werkijs ontstaat. Ik doe
de handen op de rug, kruip in de 'diepe zit' en glij in een
rustig tempo richting de Grote Pol, de landtong bij Valkeveen.
Door de nevelflarden zie ik rechts de Zanddijk. Nog in de
jaren vijftig waren hier restanten oeverstrand met prachtig
wit zand te zien. Binnen de tamelijk hoog gelegen Zanddijk is
na de afsluiting van de Zuiderzee in 1932 de ontzilting minder
snel gegaan. Een brede met riet gestoffeerde verlandingszone
heeft geleidelijk alle sporen uitgewist. Intussen verwonder ik
me over de eenzaamheid op de mistige vlakte, in de onmiddel-
lijke nabijheid van een tamelijk dichtbevolkte streek. Geen
sterveling te bekennen, geen dier, zelfs geen vogel die over-
vliegt. Ik ben de enige liefhebber.

Oud Valkeveen, weerspiegeld in de gladde ijsvloer.

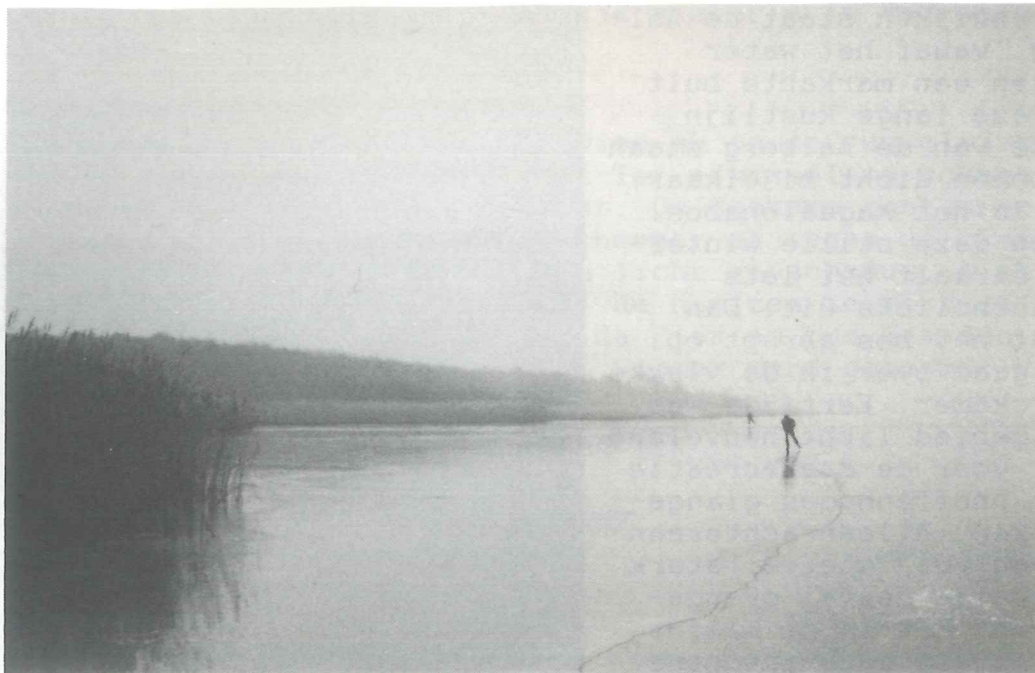
Langs de onvindbare putten

Voorbij de Grote Pol waait een lichte bries me tegemoet. Ik kruis de Plaat, een brede naar het noorden in een punt toelopende zandplaat vlak voor het mini-strandje van Oud Valkeveen. Door de bijna op de bodem rustende, doorzichtige ijsvloer herken ik de ribbelige, heldere zandgrond.

Ginds komt de volgende landtong in zicht. Het is het lage dijkje rond het paardenland van Geersen, het enige perceel particuliere landaanwinning langs de Gooise kust. Als ik het kniehoge dijkje nader, vliegt, opgeschrikt door het gekras van mijn schaatsen, een kraai op uit de donkere boomsingel om elders neer te strijken. Het eerste teken van leven in een verstild landschap.

Waar het dijkje een haakse bocht maakt en in de oude strandoever verdwijnt duikt een nieuw rietveld op tegen een decor van grillig gevormde bruin-zwarte bomen. Dit is de omgeving van de Wijde Blick, een in de jaren vijftig verdwenen uitspanning. Landinwaarts ligt, weggestopt onder een boomgroep, een heuveltje. Het is de Vijverberg, de eerste verheffing van enige betekenis in het licht golvende landschap langs de Gooise noordflank.

Verder glijdend langs de flauw buigende kustlijn kom ik langs de plaats waar eerder deze eeuw de middeleeuwse, houten waterputten van Oud Nâarden werden ontdekt. Met veel moeite wist men enkele vondsten uit de drabbige diepte naar boven te halen: fragmenten van Jacobakannetjes, enkele beenderen en sterk verweerde eeuwenoude glasscherven met een prachtige parelmoerachtige glans. Ik rij wat langzamer en probeer de dikke rietzoom binnen te dringen. Krakend kwalsterijs maakt dit onmogelijk. Snel keer ik terug naar de vaste vloer. Ik maak me overigens weinig illusies om nog iets van de putten terug te vinden. De waterstand is sinds de aanleg van zuidelijk Flevoland zo hoog geworden en de rietvegetatie zo weelderig, dat deze relikwieën wel voor eeuwig voor ons verborgen zullen blijven.

Onder nul langs de boorden van het Gooimeer, een
wondermooie ervaring

Over de verdwenen stad

Achter manshoge rietstengels iets verderop verheft zich het Dikke Bos van het landgoed Oud Naarden wat wazig uit de nevel. Ervoor staat de steile met geel, dor ruigt beklede klifkust. Pal daarachter de flauw stijgende, rechthoekige uitsparing, de Driest, tegen een rand van statige, oude beukenstammen. Door zijn hoge ligging was het Dikke Bos op zee van verre zichtbaar. Voor de vissers op de Zuiderzee was het dan ook eeuwenlang het belangrijkste landmerk op de Zuidwal.

Vlak voor de catamaranhaven van de uitspanning Oud Naarden wijk ik uit naar links. Traditiegetrouw is het ijs hier niet betrouwbaar. Kwelwater is de oorzaak. Verdrinkingsgevaar is echter uitgesloten, want tot ver uit de kust is het ondiep. Maar met natte voeten schaatst niet prettig.

Waar ik nu schaats liggen onder het ijs, verzonken in de oude zeebodem honderden kloostermoppen, doodsbeenderen en verdere overblijfselen van een stad die gedurende vier eeuwen op deze plaats heeft gestaan en een zekere bloeiperiode heeft meegemaakt. In het voorjaar van 1350 hebben de Hoeken, aangevoerd door hun leiders Dirk van Brederode en Filips van Wassenaer, het Kabeljauwse nest Naerden grondig verwoest. De achtergebleven ruïnes zijn in latere eeuwen langzaam maar zeker onder het zand van de Zuiderzee verdwenen. Toch heeft Lambert Rijksz Lustigh, een geschiedschrijvende schepen uit Huizen, in 1719 nog waardevolle ontdekkingen gedaan. Bij sterk afluende wind bezocht hij de omgeving en vond hij 'steenstraeten, omgeslaagen boomen, raere grontwercken' alsmede een 'gegoeten metaalen kerckrooster'.

Over het Zeepad

Voorbij Oud Naarden profileert de klifkust zich nog duidelijker. De bladerloze bomen op de hoge rand steken zich diepzwart af tegen de bleke hemel. Daar waar de bomen iets

uiteenwijken staat de Aalberg, vanaf het water gezien een markante bult op deze lange kustlijn. Links van de Aalberg staan de bomen dicht bijelkaar. Dat is het Magdalenabos. Nu op deze stille winterdag straalt het iets melancholiek uit. Dan houdt het bos abrupt op. Het gaat over in de vlakke Wolfkamer. Eertijds was dit gebied licht heuvelend, maar voor de dagrecreatie zijn oneffenheden gladgestreken. Alleen achteraan is een vrij steile, sterk begroeide heuvel overgebleven. Het is de Kleine Jan, zoals oude inwoners van Huizen zeggen, want inmiddels schaats ik op ijsgebied van onze buurgemeente. Ik rij zelfs over een uniek histoisch plekje. In de vorige eeuw liep ongeveer hier vanaf het strand het 'Zeepad' een halve kilometer de Zuiderzee in. Met paard en wagen werden daarover haring, bot en ansjovis vanuit op de rede liggende botters naar het dorp gebracht. Een niet gemakkelijke en soms gevaarlijke klus. Door de woelige Zuiderzee werd het pad voortdurend ondermijnd en bij stormweer was het onberijdbaar. Niet zelden geraakten de karren uit het spoor en moesten ze met man en paard naar het strand worden teruggesleept. Na de aanleg van de Huizer haven in 1854 werd het zeepad overbodig. Voorbije glorie.

De Aalberg, beeldbepalend element op de Gooise noordflank bij winterdag.

Naar de Pier

Vorbij de Kleine Pol wordt een iele donkere streep aan de grijze horizon zichtbaar. Het is de havendam van Huizen, in de volksmond de Pier genaamd. Ongeveer halverwege wijk ik wederom naar links uit. De rioolwaterzuiveringsinstallatie van Huizen houdt een groot wak in stand. Het is een toevluchtsoord voor honderden overwinterende vogels die zich in het lauwe water kennelijk thuis voelen en in de modderige bodem naar voedsel zoeken.

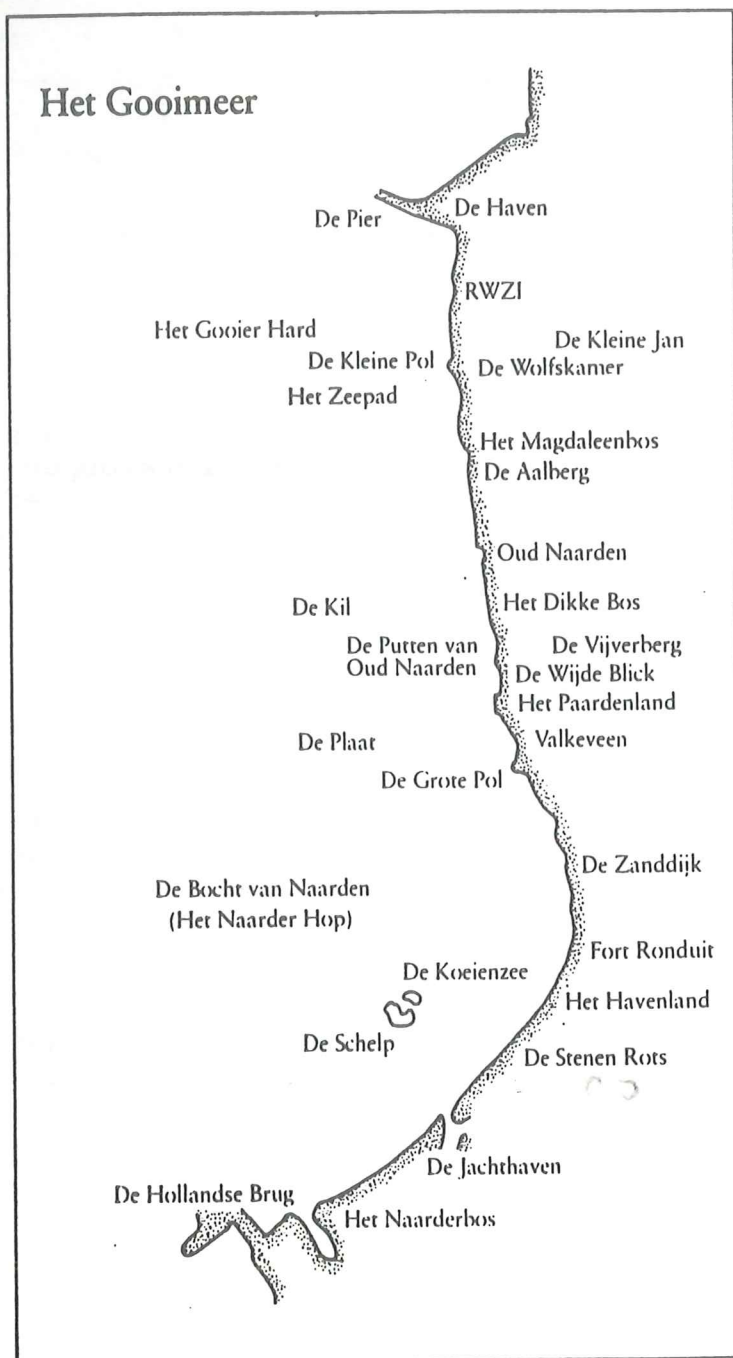
Ik nader de Pier. De hoge, ijzeren lichtopstand die op het havenhoofd heeft gestaan en zijn geleidelicht voor de vissersvloot tientallen jaren heeft uitgestraald is helaas sinds kort vervangen door een modern, groen-wit gestreept veel kleiner model, dat voldoende zal zijn voor de watersport.

Dat moet vroeger een machtig gezicht geweest zijn, die vrijdagsavonds de haven binnenzeilende botters. Tegen 1900 bereikte de visserij in Huizen haar grootste bloei. Er waren toen 140 botters geregistreerd, de meeste van het Zuidwaltype en op Huizer werven gebouwd. Met de dreigende afsluiting van de Zuiderzee ging het daarna ras bergafwaarts. In 1956 verdween met schipper Westland de laatste Huizer botter van het

toneel en werd een belangrijk stukje historie in de regio afgesloten.

Terug over de Kil

De Pier is mijn keerpunt. Met de wind nu in de rug glij ik met lange halen moeiteloos westwaarts. Ter afwisseling schaats ik ditmaal een eind verder uit de kust. De donkere contouren van het vsteland steken zich nu nog scherper af tegen de bleke winterhemel. Een prachtig spel van licht en schaduw. Alsof een knipselkunstenaar bezig is geweest de horizon te verfraaien. De grond onder de ijsvloer tussen de Pier en Oud Naarden werd door de vissers van de Zuidwal het Gooier Hard genoemd. Ver weg op het Gooimeer, richting Almere Haven, misschien wel bij de vaargeul, hoor ik meeuwengekrijs. Daar moet een wak zijn. Veiligheids-halve ga ik hier dichterbij de kust rijden. Door de wat aanwakkerende wind krijg ik een flinke vaart. Veel vlugger dan op de heenweg passeer ik opnieuw Oud Naarden. Hier voorbij glij ik ongemerkt over de Kil, een diepe geul in de slappere grond tegenover het Dikke Bos. Namen als Gooier Hard, de Kil en de Plaat zul je op gewone kaarten niet aantreffen. Ze werden mondeling gebezigd door de vissers die hiermee gunstige of ongunstige vangstgebieden aanduiden. Ver van de kust ter hoogte van Valkeveen is duidelijk te zien dat Naarden aan een inham ligt. Op oude zeekaarten wordt deze aangegeven als de Bocht van Naarden. Vissers spraken ook van het Naarder Hop. Behalve Hoorn en Lemmer had ook Naarden dus een hop in de vroegere Zuiderzee.

'Waarvan is die toren...'

Vorbij de Grote Pol komt de stoere toren van Naarden vanachter donkere bomen omhoog rijzen. Andermaal een belangrijk walmerk sinds eeuwen voor velen die op de Zuiderzee verbleven, zoals hieronder wordt verteld.

Plotseling wordt de serene rust verstoord door een doffe knal. Het geluid komt van de verre, vandaag onzichtbare overkant. Het geluid verplaatst zich met raketsnelheid over en onder het gehele Gooimeer.

Later op de dag zullen deze knallen zich met regelmatige tussenpozen herhalen. IJs 'werkt', altijd en overal. Toen het Gooimeer nog Zuiderzee heette, was de ijsgang berucht. De gewone visserij lag in

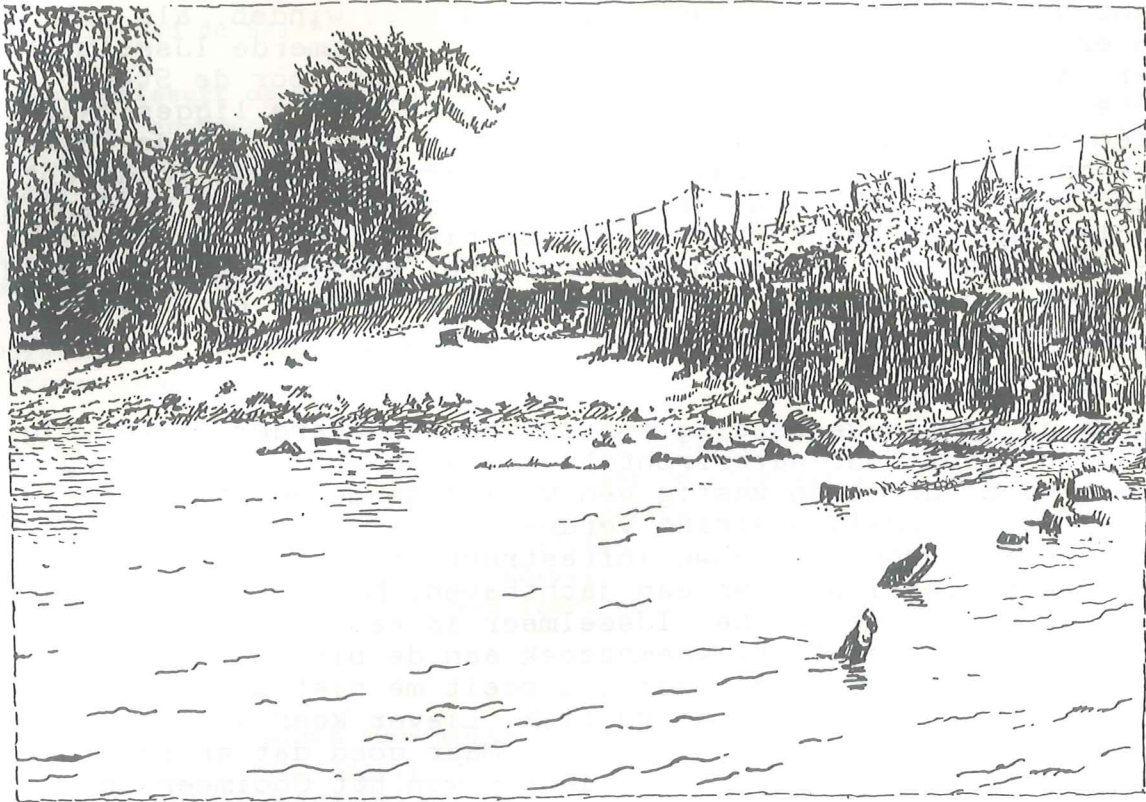
streng winters stil. Om toch in hun schamele onderhoud te voorzien gingen de vissers botkloppen, een manier van vissen waarbij netten in bijten, gehakte openingen in het ijs, werden gehangen. Met de botklopper, een houten balk waarmee men op het ijs dreunde, werd de vis, bot of spiering, in zijn winterslaap gestoord en in de netten gelokt. Met een houten slee trokken de vissers de Zuiderzee op. Meestal bleven ze dicht onder de kust. Toch was botkloppen soms gevaarlijk. Het ijs kon scheuren en uiteendrijven. Dat ondervonden Klaas Bording en zijn twee zoons uit Durgerdam in 1849. Toen zij 's avonds in donker met een behoorlijke vangst naar huis wilden terugkeren, bleek dat onmogelijk. Ze bevonden zich op een ijsschots die van de kust afdreef. Pas veertien dagen later werden zij na een barre omzwerving over de gehele Zuiderzee bij Vollenhove gered. Zij hielden zich in leven met rauwe vis en regenwater. Hun afgrijselijke lotgevallen en de droevige afloop staan opgetekend in het boek 'Veertien dagen op een ijsschots' van Abramsz dat antiquarisch nog wel verkrijgbaar is. Miep Dorrestein herschreef het verhaal voor kinderen. Het is voorhanden in de bibliotheek. 'Vader, waarvan is die toren daar?', vroeg een van de zoons op 15 januari. 'Van Naarden, mijn jongen', antwoordde Klaas, 'maar wij zullen er nooit kunnen komen'. Bijna honderdvijftig jaar later schaats ik over de plek des onheils.

De Stenen Rots is niet meer

Heerlijk in cadans voortglijdend over deze schitterende bevroren watervlakte nader ik de baai links van Ronduit die vroeger de Koeienzee werd genoemd. De naam is ontstaan door het rundvee dat in extreem warme zomers vanuit het Havenland over de lage kade de hier ondiepe Zuiderzee inliep om verkoeling te zoeken. Sinds de aanleg van de snelweg 'om de

Silhouet van Naarden, gezien vanaf de verlaten ijsvlakte van het Gooimeer

T. Wilhelm

De Stenen Rots in de jaren zestig. Tekening: T. Wilhelm.

noord' in de beginjaren zeventig is ook dit stukje folklore verloren gegaan. De naam Koeienzee wordt overigens door de wat oudere jongeren in Naarden tot op heden nog gebruikt. De donkere bomen achter het gele rietveld ginds staan op het opgespoten land van het Naarderbos. Zij markeren de plaats waar ooit de middeleeuwse zeehaven van Naarden heeft gelegen. Tot aan de bouw van de snelweg, was het mogelijk om vanuit de vesting tot bij de restanten te komen. Vanaf Fort Ronduit leidde een moeilijk begaanbaar smal spoor langs een half in het zand verzonken betonglooiing naar een flauwe bocht in de kust waarlangs wat iele boompjes de harde wind trotseerden. Aan het eind stuitte het spoor op een rij met puin gevulde betonnen blokken van ongeveer een meter breed en hoog. Het bovendeck zat vol gaten en kieren. Wie behendig was kon erover lopen of fietsen. Deze vierkantige blokken dienden om de zwakste stee in de buitendijkse maatlanden bewesten Naarden te beschermen tegen de geduchte winterstormen van de Zuiderzee. Ze werden vermoedelijk in het begin van deze eeuw geplaatst. Wij schoolkinderen noemden de plek de Stenen Rots. Op deze enigszins uitstekende punt had je bij helder weer een fraai vergezicht over de wijde watervlakte en langs de kustlijn tussen Muiderberg en Huizen. Niet zelden zag je dicht onder de kust IJsselmeervissers aan het werk. De bekende korte golfslag van het grote binnenwater was hier duidelijk te zien en te horen. Het was een heerlijk intiem plekje, waar bijna nooit iemand kwam. Het betonblokkenpad was ongeveer vijftig meter lang. Waar de zeewering ophield strekte zich een circa drie meter breed zandstrand langs een steile zandige oeverwand in westelijke richting uit. Deze ongeveer drie meter hoge walle-

kant had geen extra bescherming nodig. Bij windeb, als het water door harde zuidenwind over het onbelemmerde IJsselmeer ver naar het noorden werd opgestuwd, kwamen voor de Stenen Rots de restanten van de Naarder haven bloot te liggen: zware, diep in het zand gedreven, nog redelijk gaaf uitziende balken, die in enkele rijen parallel aan elkaar en vrijwel loodrecht vanuit de kust circa honderd meter de zee ingingen. Tijdens de aanleg van het Naarderbos werd deze historische plek zonder pardon onder een meters hoge zandheuvel bedolven en voor goed aan het oog onttrokken. Lichtelijk door weemoed bevangen schaats ik er snel aan voorbij.

Een nieuwe kust

Langs de eentonige bazaltglooiing van het Naarderbos vervolg ik mijn tocht. Het waterfront tussen Ronduit en Muiderberg heeft sinds de jaren zestig een volledige metamorfose ondergaan. Het voormalige strand verdween onder metersdik opgespoten zand voor de nieuwe infrastructuur of in het water van een recreatieplas en een jachthaven. Met groot materieel werd 300 meter verder het IJsselmeer in een nieuwe kust aangelegd. Ik breng een bliksembezoek aan de binnenwateren van het Naarderbos. Maar de omgeving boeit me niet bijzonder. Ik vind het te nieuw, te onnatuurlijk. Liever keer ik terug naar de aparte charme van het Gooimeer. Maar goed dat er een 15 cm dikke ijsvloer ligt. In dit gedeelte van het Gooimeer, ruwweg tussen Ronduit en de Hollandse Brug, werd in de jaren zestig en zeventig vlak voor de kust op verschillende plaatsen zand gezogen. Het werd gebruikt voor de aanleg van de snelweg, het Naarderbos en het kunstmatige eiland de Schelp. Er zijn zandwinputten tot 30 meter diepte, in een voormalige zeebodem die tot een kilometer uit de kust eeuwenlang nergens dieper lag dan hooguit anderhalve meter onder de waterspiegel.

Afscheid van een uniek gebied

Ginds doemt het silhouet van de Hollandse Brug op. Tot daar ga ik en niet verder. Die dag rij ik hetzelfde traject nog enkele keren, telkens diep onder de indruk van de intense stilte die zich op deze verlaten vlakte overbiddelijk aan je opdringt. Rond het middaguur blaast de wind de laatste nevelresten weg en komt de zon tevoorschijn. Er verschijnen meer liefhebbers. In de late namiddag, als ik aan mijn laatste rondje bezig ben, weerkaatst de laagstaande zon op de brede rietzoom langs de Zanddijk en zet deze in een fantastisch gouden gloed. Als de zon tenslotte verbleekt tot een lichtende schijf in een grauwe lucht en het langzaam donker wordt bind ik de schaatsen af en neem ik afscheid van mijn schaatsparadijs, van een uniek natuurgebied in onze woonomgeving.

Geraadpleegde literatuur:

Dr. A.C.J. de Vrankrijker, div. werken.
Peter Dorleijn, Van gaand en staand want.
A. Nonymus, Het dorp Huizen.

Met toestemming overgenomen uit: De Omroeper, 6e jaargang, nr. 1, Historisch tijdschrift voor Naarden.

EXCURSIE van de Stichting TUSSEN VECHT EN EEM op 5 juni 1993

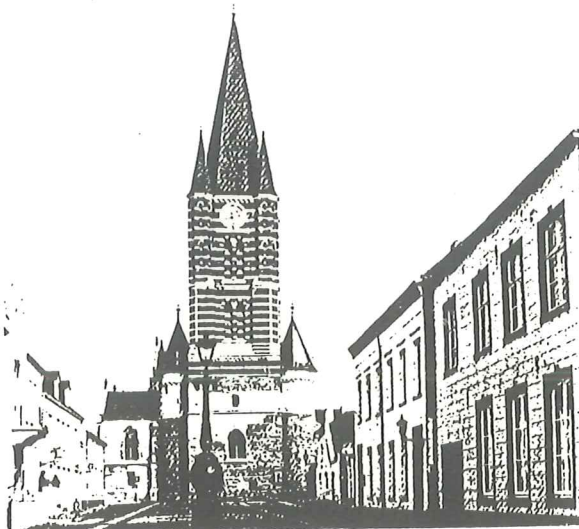
TVE organiseert op 5 juni a.s. een excursie per touringcar naar Thorn (Limburg) en Zoutleeuw (Belgisch Brabant). In Thorn zal o.m. de Gotische kruisbasiliek worden bezocht (de Stiftskerk) en in Zoutleeuw (of in het Waals Léau) de deels Romaanse en deels Gotische St. Leonarduskerk. Deze excursie zal worden geleid door Prof. Leupen, die op 17 februari in Blaricum (Vitusgebouw, Kerklaan 10, aanvang 20.00 uur) een lezing houdt over wat tijdens de tocht te zien zal zijn.

Opgaven voor de excursie (telefonisch) bij: mevrouw T. Kruijmer-Vos, Botterstraat 7a, Huizen, tel. 51713.

Vertrek van de bus om 8.00 uur vanaf het Oosterspoorplein te Hilversum (achterkant van het station) - terug daar om ongeveer 20.00 uur. De reis gaat rechtstreeks naar Thorn, vandaar via Maaseik, Hasselt en St. Truiden naar Zoutleeuw, en tenslotte via Hasselt, Valkenswaard en Eindhoven terug naar Hilversum. Kosten: fl. 50,- per persoon, waarbij inbegrepen een kopje koffie, een lunch en de entrees van kerken en musea.

Het NEDERLANDS CENTRUM VOOR VOLKSCULTUUR geeft "Alledaagse Dingen" uit, een tijdschrift over dagelijks leven in heden en verleden. Over zaken en gebruiken waar iedereen elke dag mee te maken heeft: van koek tot ondergoed en van gebruiken rond de geboorte tot sprookjes vertellen. Leden van historische, archeologische en monumenten-verenigingen kunnen nu vanaf 1 januari 1993 een abonnement nemen op dit tijdschrift tegen een gereduceerd tarief: nl. fl. 45,- per jaar (8 nummers) in plaats van fl. 55,-. Als u als lid van de Historische Kring Huizen hiervoor belangstelling hebt, kunt u zich aanmelden bij het Nederlands Centrum voor Volkscultuur, Lucasbolwerk 11, 3512 EH Utrecht, onder vermelding van "abonnement op Alledaagse Dingen tegen gereduceerd tarief; lid van de Historische Kring Huizen".

VERZOEK: wilt u bij verhuizing uw nieuwe adres doorgeven aan de ledenadministratie van de Historische Kring, Punter 13, 1276 CX Huizen? Bij voorbaat dank.

. Thorn, de witte parel aan de Maas.